

БОЛОВСРОЛЫН ЯАМ

**НЭГДҮГЭЭР АНГИЙН СУРАЛЦАГЧИЙН
СУРГУУЛЬД ДАСАН ЗОХИЦОХ ҮЙЛ
АЖИЛЛАГААГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
БАГШИЙН ЗӨВЛӨМЖ**

Ерөнхий боловсролын сургуулийн нэгдүгээр ангийн багшид зориулав

Улаанбаатар хот
2026 он

АГУУЛГА

НЭГ. ЗӨВЛӨМЖИЙГ ХЭРЭГЛЭХ НЬ.....	4
Зорилго.....	4
Сургуульд дасан зохицох үйл ажиллагааг ойлгох нь	4
Жишиг төлөвлөлтийг ашиглах нь.....	4
Арга зүй	5
“Би сурагч боллоо I” сурагчийн дэвтрийг ашиглах нь	6
Дасан зохицох явцыг ажиглаж, дэмжих нь	7
Орчин, хэрэглэгдэхүүн ба аюулгүй байдал	7
Зөвлөмжид хэрэглэсэн тэмдэг, тэмдэглэгээ	7
ХОЁР. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЖИШИГ ТӨЛӨВЛӨЛТ	8
I ДОЛОО ХОНОГ. МАНАЙ СУРГУУЛЬ	8
СЭДЭВ 1. МИНИЙ СУРГУУЛЬ	8
СЭДЭВ 2. БИ ХЭНЭЭС ТУСЛАМЖ ХҮСЭХ ВЭ?	13
СЭДЭВ 3. МАНАЙ АНГИ	16
СЭДЭВ 4. БИ СУРГУУЛЬДАА ИРЛЭЭ	21
СЭДЭВ 5. СУРГУУЛИЙН НЭГ ӨДӨР	27

БАГШ ТАНАА

Нэгдүгээр ангид элсэх нь хүүхдийн амьдралын шинэ, онцгой үе юм. Гэр бүл болон сургуулийн өмнөх боловсролын танил орчноос сургууль хэмээх шинэ орчин, шинэ хүмүүс, шинэ харилцаа, өдөр тутмын шинэ дэг, суралцах үйл ажиллагаанд шилжих энэ үед суралцагч бүр өөрийн хэмнэлээр танилцаж, туршиж, оролцож, аажмаар дадлагажна.

Энэ шилжилтийг хүүхдэд тайван, эерэг, итгэлтэй даван туулахад багшийн харилцаа, үлгэрлэл, тогтвортой дэмжлэг хамгийн чухал. Суралцагчийг богино хугацаанд ижил түвшинд хүргэхээс илүүтэй сургуульдаа ирэхдээ тайван байх, орчноо таних, бусадтай харилцах, тусламж хүсэх, өдөр тутмын үйл ажиллагаанд оролцох, “би энд байж чадна, би суралцаж чадна” гэсэн итгэлтэй болоход нь дэмжихийг эрхэмлээрэй.

Энэхүү зөвлөмж нь сургуульд дасан зохицох үйл ажиллагааг өдөр тутмын хичээл, завсарлагаа, үдийн хоол, сургуульд ирэх, тарах болон бусад бодит үйлтэй уялдуулан зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх зорилготой. Зөвлөмжид санал болгосон үйл ажиллагаа, асуулт, хэрэглэгдэхүүнийг суралцагчийн хэрэгцээ, сургуулийн орчин, цагийн хуваарь, бодит нөхцөлд нийцүүлэн хувиргаж хэрэглээрэй.

Суралцагчийн хийж чадсан жижиг гэлтгүй ахиц, амжилтыг өдөр бүр анзаарч, дэмжиж, дахин оролдох боломж олгоорой. Өнөөдөр зөвхөн ажиглаж байсан суралцагч маргааш туршиж, өнөөдөр бусдын тусламжтай хийж байсан бол хэд хоногийн дараа бие даан гүйцэтгэж чадна. Дасан зохицох үйл явцын үнэ цэн нь хүүхэд бүр сургуулийн амьдралд өөрийн хэмнэлээр, итгэлтэйгээр оролцож эхлэхэд оршино.

Суралцагчийн өдөр тутмын оролцоо, ахиц, хэрэгцээг анхааралтай ажиглаж, шаардлагатай дэмжлэгийг I улирал болон цаашдын сургалтын явцад үргэлжлүүлээрэй.

Таны өдөр тутмын эерэг харилцаа, ойлгомжтой чиглүүлэг, тэвчээртэй дэмжлэг хүүхэд бүрд сургуулийг “миний байх газар”, суралцахыг “миний хийж чадах зүйл” болгон мэдрэх эхлэл болно.

НЭГ. ЗӨВЛӨМЖИЙГ ХЭРЭГЛЭХ НЬ

Зорилго

Энэхүү зөвлөмж нь нэгдүгээр ангид шинээр элсэн суралцаж буй суралцагчийг сургуулийн орчин, харилцаа, өдөр тутмын дэг, бие даах болон суралцах үйл ажиллагаанд аажмаар оролцоход дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагааг багш өдөр тутмын сургалт, үйл ажиллагаатай уялдуулан зохион байгуулахад арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх зорилготой.

Зөвлөмжид хичээлийн жилийн эхний дөрвөн долоо хоногийн 20 өдрийн жишиг төлөвлөлтийг хэрэгжүүлэх, сурагчийн дэвтрийг ашиглах арга, ялгаатай хэрэгцээ, түүнд үндэслэн тохируулга хийх, ажиглалт ба дэмжлэг, орчин ба хэрэглэгдэхүүний бэлтгэл болон сэдэв бүрийн сургалтын хөтөлбөртэй уялдах боломжийг тусгав.

Сургуульд дасан зохицох үйл ажиллагааг ойлгох нь

Нэгдүгээр ангийн суралцагчийн сургуульд дасан зохицох үйл ажиллагааг хичээлийн жилийн эхний дөрвөн долоо хоногт зохион байгуулна. Гэвч энэ хугацааг суралцагч бүр сургууль, шинэ орчиндоо бүрэн дасан зохицож, цаашдын суралцах үйл ажиллагаанд ижил түвшинд бэлтгэгдсэн байх хугацаа, шалгуур гэж ойлгохгүй. Суралцагч бүрийн өмнөх туршлага, хөгжлийн онцлог, хэл, харилцаа, суралцах хэмнэл, бие даах байдал болон дэмжлэгийн хэрэгцээ харилцан адилгүй тул дасан зохицох явц нь мөн өөр өөр хугацаа, хэмнэлтэй байна. Иймээс шаардлагатай дэмжлэг, тохируулгыг I улирал болон цаашдын сургалтын явцад үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

Дасан зохицох үйл ажиллагаа нь хичээл, завсарлага, үдийн хоол, сургуульд ирэх, тарх болон өдөр тутмын бусад бодит үйл ажиллагааг харилцан уялдаатайгаар төлөвлөж, хэрэгжүүлэх нэгдмэл, цогц үйл ажиллагаа юм.

Суралцагч сургуулийн орчин, хүмүүс, өдөр тутмын дэг, хэрэглэгдэхүүн, харилцааг бодитоор ажиглах, хийж турших, давтан хэрэглэх, бусадтай хамтран оролцох, хуваалцах, ярилцах боломж бүрдүүлнэ. Ингэснээр суралцагч шинэ орчин, шинэ харилцааг аажмаар ойлгож, өдөр тутмын үйл ажиллагаанд өөртөө итгэлтэйгээр оролцох суурь бүрдэнэ.

Багшийн хувьд суралцагчийг “хурдан дасгах”-аас илүү тайван, аюулгүй орчинд өөрийн хэмнэлээр оролцох, тусламж хүсэх, турших, алдаж дахин оролдох, аажмаар бие даах боломжийг бүрдүүлэх нь дасан зохицох үйл ажиллагааны гол мөн чанар юм.

Жишиг төлөвлөлтийг ашиглах нь

Жишиг төлөвлөлт нь хичээлийн жилийн эхний дөрвөн долоо хоногийн сэдэв, зорилго, үйл ажиллагааны залгамж холбоог бүхэлд нь харах баримжаа болно. Өдөр тутмын дэлгэрэнгүй зөвлөмжийг тухайн өдрийн үйл ажиллагааг зохион байгуулахдаа ашиглана.

Төлөвлөлтийг шууд хэрэгжүүлэх бус тухайн өдрийн зорилго, үйл ажиллагааны үндсэн чиглэлийг хадгалан, сургуулийн орчин, цагийн хуваарь, анги дүүргэлт, суралцагчдын хэрэгцээ, ашиглах боломжтой хэрэглэгдэхүүнд нийцүүлэн хувиргаж, хэрэглэнэ.

Тухайн өдрийн зорилгыг суралцагч бүр тэр өдөртөө бүрэн биелүүлэх ёстой шалгуур гэж үзэхгүй. Нэг суралцагч үйлдлийг ажиглаж танилцаж байхад нөгөө нь бусдын дэмжлэгтэйгээр туршиж, өөр нэг суралцагч бие даан гүйцэтгэж байж болно. Өнөөдөр хийсэн үйлээ дараагийн өдөр, хичээл, завсарлага, үдийн хоол болон бусад бодит нөхцөлд давтан хэрэглэх боломж бүрдүүлнэ.

Арга зүй

Сургуульд дасан зохицох үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхдээ суралцагчийн нас, хөгжлийн онцлог, өмнөх туршлага, ялгаатай хэрэгцээг харгалзан бодит үйл ажиллагаа, тоглоом, хөдөлгөөн, ажиглалт, ярилцлага, хамтын оролцоонд тулгуурлана. Багш суралцагчийг танилаас шинэ рүү, бусдын дэмжлэгтэй үйл ажиллагаанаас бие даан гүйцэтгэхэд аажмаар шилжүүлж, өдөр тутмын бодит нөхцөлд давтан турших, алдаа гаргах, дахин оролдох, өөрийн хэмнэлээр ахих боломжийг бүрдүүлнэ. Үйл ажиллагааны явцад суралцагчийн оролцоо, хэрэгцээг ажиглаж, заавар, хугацаа, орчин, хэрэглэгдэхүүн болон оролцооны хэлбэрийг тохируулан хэрэглэнэ.

Дасан зохицох үйл ажиллагааг төлөвлөн хэрэгжүүлэхдээ дараах арга зүйн чиглэлийг баримтална. Үүнд:

1. Бодит үйл ажиллагаанд тулгуурлана.

Сургуулийн орчинд бодитоор гүйцэтгэж болох үйлийг зураг, тайлбар, ажлын хуудсаар хязгаарлахгүй. Анги, ариун цэврийн өрөө, цайны газар, орох/гарах хэсгийг тэмдэглэгээ ашиглан олох, гараа угаах, ээлжээ хүлээх, тусламж хүсэх, хэрэглэгдэхүүнээ авах, ашиглах, хураах зэрэг үйлийг бодит нөхцөлд хийж турших, давтан хэрэгжүүлэх боломж бүрдүүлнэ. Зураг, карт, сурагчийн дэвтрийг бодит туршлагыг дэмжих, эргэн санах, бататгах хэрэглэгдэхүүн болгон ашиглана.

2. Дэмжлэгтэй үйл ажиллагаанаас бие даан гүйцэтгэхэд аажмаар шилжүүлнэ.

Шинэ үйлийг эхлээд ажиглуулах, шаардлагатай үед багш загварчлан үзүүлэх, хамтран хийж турших, давтан оролдох боломж олгоно. Суралцагчийн оролцоо тогтворжихын хэрээр дэмжлэгийг аажмаар багасгаж, өөрөө сонгох, эхлүүлэх, гүйцэтгэх, дуусгах боломжийг нэмэгдүүлнэ.

3. Зааврыг богино, тодорхой, хэрэгжүүлэхэд хялбар байдлаар өгнө.

Нэг дор олон үйлдэл хийхийг шаардахгүй. Шаардлагатай үед зааврыг 1–2 алхам болгон хувааж, зурагт карт, таних тэмдэг, бодит хэрэглэгдэхүүнээр дэмжинэ. Заавар өгсний дараа суралцагчид ойлгох, ажиглах, гүйцэтгэх хангалттай хугацаа олгоно.

4. Өдөр тутмын давтагдах үйлийг тогтвортой дадал болгон дэмжинэ.

Мэндлэх, эд зүйлээ бэлтгэх, гараа угаах, ээлжээ хүлээх, тусламж хүсэх, хэрэглэснээ хураах, орчноо цэгцлэх зэрэг үйлийг нэг удаагийн даалгавар гэж үзэхгүй. Тэмдэглэгээ, зурагт хуваарь, дэг, сануулгыг тогтмол хэрэглэж, бодит нөхцөлд өдөр бүр давтан хэрэгжүүлэх замаар аажмаар хэвшүүлнэ.

5. Сэтгэл зүйн хувьд аюулгүй орчин бүрдүүлнэ.

Суралцагчийн мэдрэмж, үзэл бодол, асуулт, сонголтыг хүндэтгэж, алдаа гаргах, дахин оролдох тусламж хүсэх боломж олгоно. Суралцагчийг бусадтай харьцуулах, ичээх, айлгах, ялгамжтай харьцахаас зайлсхийж, бие даах оролдлого, ахиц бүрийг дэмжинэ.

6. Оролцох, өөрийгөө илэрхийлэх олон хэлбэрийг хүлээн зөвшөөрнө.

Суралцагч бүр санаа, мэдрэмж, хэрэгцээгээ ижил аргаар илэрхийлэх албагүй. Ярих, нэг үг эсхүл богино хэллэг хэрэглэх, зураг заах, сонгох, дохио, хөдөлгөөн, зурах зэрэг өөрт тохирох хэлбэрээр оролцох боломж олгоно. Шаардлагатай үед сонголтын тоо, даалгаврын хэмжээ, хугацаа, хэрэглэгдэхүүн болон оролцооны хэлбэрт тохируулга хийнэ.

7. Хос, жижиг бүлгийн оролцоог аажмаар нэмэгдүүлнэ.

Нийт ангийн өмнө шууд ярих, том бүлгээр ажиллахыг шаардахаас өмнө хосоор, дараа нь 3–4 суралцагчтай жижиг бүлгээр ажиллах боломж бүрдүүлнэ. Хамтын үйл ажиллагаанд

суралцагч бүр ойлгомжтой, хийж чадахуйц үүрэгтэй байж, бусдыг сонсох, ээлжээ хүлээх, туслах, хамтран дуусгах туршлага хуримтлуулахад чиглүүлнэ.

8. Ажиглалтад тулгуурлан дэмжлэгээ тохируулна.

Үйл ажиллагааны явцад суралцагч юу хийж чадаж байгаа, хаана дэмжлэг шаардлагатай байгааг ажиглаж, заавар, хугацаа, орчин, хэрэглэгдэхүүн болон оролцооны хэлбэрийг тохируулна. Ажиглалтын зорилго нь суралцагчийг үнэлж, харьцуулахад бус дараагийн дэмжлэгийг оновчтой төлөвлөхөд оршино.

9. Сургалтын хөтөлбөрт туссан чадвар, чадамжийг үйл ажиллагаагаар дамжуулан дэмжинэ.

Дасан зохицох үйл ажиллагааны явцад сургалтын хөтөлбөрт туссан сонсох, ярих, ажиглах, тоолох, ангилах, байрлал, дарааллыг баримжаалах, сонголт хийх, хамтран ажиллах зэрэг чадвар болон харилцах, шүүн тунгаах, суралцахуйд суралцах, нийгэм-сэтгэл хөдлөлийн чадамжийг бодит нөхцөлд хэрэглэх боломж бүрдүүлнэ. Эдгээрийг тухайн өдрийн суралцахуйн үр дүн болгон шууд эзэмшүүлэхийг зорихгүй, дасан зохицох үйл ажиллагаатай уялдуулан хэрэгжүүлнэ.

“Би сурагч боллоо I” сурагчийн дэвтрийг ашиглах нь

“Би сурагч боллоо I” сурагчийн дэвтэр нь суралцагч ажигласан, хийж туршсан, ярилцсан зүйлээ эргэн санах, илэрхийлэх, бататгах хэрэглэгдэхүүн юм.

Дэвтрийн гарчиг, зааврыг багш, эцэг эх, асран хамгаалагч уншиж, суралцагчийн нас, сэтгэхүйн онцлогт тохируулан тайлбарлана. Сонгох, холбох, зурах, будах, сонсох, ярилцах, хайчлах, наах зэрэг үйлийг тухайн өдрийн бодит үйл ажиллагаатай холбоно. Дэвтэрт дүрслэгдсэн сургууль, анги, өрөө тасалгаа, хүн, хэрэглэгдэхүүн нь тухайн сургуулийн бодит орчинтой заавал ижил байх албагүй. Иймд зурагт мэдээллийг “Манай сургуульд энэ хаана байдаг вэ?”, “Манай ангид үүнтэй адил зүйл байна уу?”, “Бид үүнийг яаж хийдэг вэ?” гэх мэт асуултаар бодит орчин, өдөр тутмын туршлагатай нь холбон ярилцана.

Суралцагчийн дэвтэрт ажилласан байдлыг “зөв, буруу”, “сайн, муу” гэж үнэлэхээс илүүтэй тухайн үйл ажиллагаанд оролцсон байдал, ажигласан зүйлээ таньсан эсэх, сонголтоо илэрхийлсэн байдал, өмнөх туршлагаа эргэн санаж чадсан эсэхэд анхаарна.

Ялгаатай хэрэгцээнд тохируулга хийх нь

Суралцагч бүрийн өмнөх туршлага, хөгжлийн онцлог, суралцах хэмнэл, харилцах болон оролцох арга хэлбэр харилцан адилгүй. Иймээс бүх суралцагч ижил хугацаанд, ижил арга, ижил дэмжлэгтэйгээр хичээл, үйл ажиллагаанд оролцох боломжгүй. Харин тухайн үйл ажиллагаанд оролцоход ямар хүндрэл учирч байгааг ажиглаж, заавар, хугацаа, орчин, хэрэглэгдэхүүн, үйл ажиллагааны алхам болон хариу илэрхийлэх хэлбэрт тохирсон дэмжлэг үзүүлнэ.

Тохируулга хийхдээ суралцагчийн хийж чадах зүйл, сонирхол, давуу талд тулгуурлан оролцох боломжийг нэмэгдүүлэхэд анхаарна. Тохируулга нь үйл ажиллагааны зорилгыг өөрчлөх бус, тухайн зорилгод хүрэхэд суралцагчид тулгарч буй саадыг багасгах арга юм.

Ажиглагдаж болох бэрхшээл	Багшийн үзүүлж болох дэмжлэгийн жишээ
Суралцагч урт, олон алхамтай зааврыг биелүүлэхэд хүндрэлтэй байх	Зааврыг богиносгож, нэг удаад нэг л үйлдэл хийлгэх; зураг, бодит зүйл, хөдөлгөөний загвараар үзүүлэх.
Суралцагч олон сонголтоос сонголт хийж чадахгүй байх	Сонголтын тоог цөөлж, эхний ээлжид хоёр тодорхой сонголт санал болгох.

Суралцагч өөрийн бодол, санаа, хариултаа яриагаар илэрхийлэхэд хүндрэлтэй байх	Зураг заах, сонгох, дохио, хөдөлгөөн, нэг үг эсхүл богино хэллэгээр хариулах боломж олгох.
Шинэ орчин, шинэ үйл ажиллагаанд оролцохдоо түгшиж, эргэлзэж байвал	Орчин, үйл ажиллагааны дарааллыг урьдчилан танилцуулах; багш эсхүл танил найзтай нь хамт оролцуулах; тайвшрах хугацаа олгох.
Үйл ажиллагааг гүйцэтгэхэд илүү хугацаа шаардлагатай	Гүйцэтгэх хугацааг нэмэгдүүлэх; даалгаврыг жижиг алхамд хуваах; шаардлагагүй алхмыг цөөлөх.
Анхаарлаа удаан төвлөрүүлэхэд хүндрэлтэй	Үйл ажиллагааг богино хэсгээр зохион байгуулах; нэг удаад хэрэглэх материалыг цөөлөх; хөдөлгөөнтэй богино завсарлага оруулах.
Бүлгийн үйл ажиллагаанд шууд оролцоход хүндрэлтэй	Эхлээд багштай эсхүл хосоор ажиллуулах, дараа нь жижиг бүлэгт аажмаар оролцуулах.
Дуу чимээ, олон хүн, орчны өдөөлтөд мэдрэмтгий байвал	Боломжтой бол нам гүм байрлал сонгох; шаардлагагүй дуу, харааны өдөөлтийг багасгах; үйл ажиллагаанд дасах нэмэлт хугацаа олгох.

Дасан зохицох явцыг ажиглаж, дэмжих нь

Дасан зохицох явцыг тусгай шалгалт, оноо, эрэмбээр үнэлэхгүй. Суралцагч өдөр тутмын бодит нөхцөлд хэрхэн оролцож байгаа, ямар үйлийг бие даан хийж эхэлсэн, хаана сануулга, загвар, нэмэлт хугацаа эсхүл өөр төрлийн дэмжлэг шаардлагатай байгааг ажиглана.

Нэг өдөр бүх суралцагчийн бүх үйлийг зэрэг ажиглах шаардлагагүй. Тухайн өдрийн зорилготой холбоотой 1–2 үйлийг сонгон цөөн суралцагчийг зорилтот байдлаар ажиглаж, дараагийн өдрүүдэд бусдыг ээлжлэн ажиглаж болно. Ажиглалтыг суралцагчдыг хооронд нь харьцуулахад бус, дараагийн дэмжлэг, тохируулгыг төлөвлөхөд ашиглана.

Орчин, хэрэглэгдэхүүн ба аюулгүй байдал

Үйл ажиллагааг эхлэхийн өмнө тухайн өдөр ашиглах өрөө тасалгаа, хэрэглэгдэхүүн, сурагчийн дэвтрийн холбогдох хуудас, зурагт карт болон бусад материалыг урьдчилан бэлтгэнэ. Сургуулийн орчинд зорчих, тоглоомын талбайд тоглох, хайч болон бусад хэрэглэгдэхүүн хэрэглэх, хооллох зэрэг нөхцөлд аюулгүй ажиллагааг урьдчилан тооцож, шаардлагатай анхааруулга, зааварчилгааг тодорхой, ойлгомжтой өгнө.

Зөвлөмжид хэрэглэсэн тэмдэг, тэмдэглэгээ

Зөвлөмжид дараах тэмдэглэгээг ашигласан. Үүнд:

* тэмдэглэгээ нь “Би сурагч боллоо I” сурагчийн дэвтэрт тухайн үйл ажиллагаатай уялдсан дасгал байгааг илэрхийлнэ.

(1), (2), (3)... тэмдэглэгээ нь тухайн сэдвийн “Хэрэглэгдэхүүн” хэсэгт ижил дугаараар тэмдэглэсэн материалыг үйл ажиллагаанд ашиглахыг заана.

ХОЁР. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЖИШИГ ТӨЛӨВЛӨЛТ

Дараах жишиг төлөвлөлтөд сургуульд дасан зохицох эхний дөрвөн долоо хоногийн үйл ажиллагааг өдөр тутмын сэдэв, зорилго, хэрэглэгдэхүүн, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа, чиглүүлэх асуулт, анхаарах зүйлтэй нь уялдуулан тусгав. Багш тухайн өдрийн зорилго, үндсэн чиглэлийг хадгалан сургуулийн орчин, суралцагчдын хэрэгцээнд нийцүүлэн тохируулж хэрэглэнэ.

I ДОЛОО ХОНОГ. МАНАЙ СУРГУУЛЬ

Эхний долоо хоногт суралцагчийг сургуулийн орчин, хүмүүс, өдөр тутмын дэгтэй танилцуулж, сургууль дээр тайван, аюулгүй байж, өдөр тутмын үйл ажиллагаанд итгэлтэйгээр оролцох суурь нөхцөлийг бүрдүүлэхэд чиглэнэ.

СЭДЭВ 1. МИНИЙ СУРГУУЛЬ

Өдрийн зорилго: Сурагч сургуулийн гадна, дотоод орчин, анги, ариун цэврийн өрөө, хооллох газар, эмчийн өрөө, биеийн тамирын заал зэрэг газрыг зураг, тэмдэглэгээ, бодит аяллаар таньж, багшийн дэмжлэгтэйгээр сургуулийн орчинтой танилцана.

Хэрэглэгдэхүүн: Өрөөний таних тэмдэг (1); гар угаах дараалал (2); ажил мэргэжлийн зурагт карт (3); сургуулийн гадна, дотор орчны бодит зураг (4);

Цаг	Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа	Чиглүүлэх асуулт (жишээ)
I, II	*Сургуультайгаа танилцаарай. - Багш өөрийгөө болон сургуулиа товч танилцуулна. - Сургуультайгаа танилцах аяллын зорилго, аялах үед баримтлах дэг, анхаарах зүйлийн талаар зурагт тулгуурлан ярилцана. Жишээлбэл, аялахдаа жагсаж явах, багшийн танилцуулсан анги, танхим, өрөөний зориулалт болон таних тэмдгүүдийг мэдэх, байршлыг тогтоох гэх мэт. Сургуулийн гадна болон дотор орчинтой танилцах аялал хийнэ. Аялах явцад: - Тэмдэг, тэмдэглэгээг тайлбарлан ярилцаж, өөрийн анги, ариун цэврийн өрөө болон бусад анги, танхимуудын байршил, зориулалт, олж очих тэмдэглэгээ, тэмдгийг мэддэг болно. (1) - Сургуулийн гадна, дотор орчинд “баруун гарын дүрэм”-ийг баримтлах, бусдыг түлхэхгүй, гүйхгүй, шат, хаалга болон бусад хэсэгт болгоомжтой явах дэгийг баримтална. - Боломжтой бол сургуулийн захирал, багш нарын өрөө болон бусад тохиромжтой газраар зочилж, багш, ажилтнуудтай танилцана. *Ариун цэврийн өрөөг олоорой. - Зураг дээрх анги, танхимыг нэрлэж, зориулалтын тухай ярилцана. - Зураг дээр ариун цэврийн өрөөг олж будаж/тэмдэглээд, хаана байсан, яаж очих талаар ярилцана.	- Энэ ямар газар вэ? - Зураг дээр хэн хэн байна вэ? - Тэд хаана байна вэ? - Зураг дээр юу байна вэ? Мэддэг зүйлүүдээ нэрлээрэй. - Тэд юу хийж байна вэ? - Хаалганы хажуу талын хананд ямар зураг байна вэ? - Сургуулиар аялах үедээ ямар дэг баримтлах вэ? - Энэ юуны таних тэмдэг вэ? - Энэ өрөө/анги бусдаасаа ямар ялгаатай вэ?

III	Үдийн хоол (Гар угаах). Гараа хэзээ угаадаг, яаж угаадаг талаар ярилцаж, дарааллын дагуу угаана. Гараа хэзээ угаадаг вэ? - Хоол идэхийн өмнө - Бие зассаны дараа - Гадаа тоглож, орсны дараа - Амьтан, бохир зүйлд хүрсний дараа - Ханиаж, найтаасны дараа - Гар бохирдсон үед заавал угаана. Үдийн хоолны өмнө гар угаах дараалал (2) 1. Гараа усаар норгоно. 2. Савангаар сайтар үрж угаана. 3. Усаар зайлна. 4. Алчуураар арчина.	- Гараа хэзээ угаадаг вэ? - Хоол идэхийн өмнө яагаад гараа угаах вэ? - Гараа яаж угаадаг вэ? - Хоолоо идэж дуусаад юу гэж хэлэх вэ?
IV, V	* Сургуульд ажилладаг хүмүүсийн талаар ярилцаарай. - Зурагт үзүүлсэн хүмүүсийн ажил мэргэжлийг хүүхдүүдээр нэрлүүлж, тухайн хүн юу хийдэг талаар ярилцана. - Багш, эмч, тогооч, үйлчлэгч, харуул зэрэг сургуулийн ажилтнуудын үүргийг хүүхдийн насны онцлогт тохируулан тайлбарлана. (3) - Хүүхдүүд дуртай мэргэжлийн талаар ярилцана. *Сурагчдын явах замыг олж, зураарай. - Хүүхдүүдийн өмссөн хувцсыг ажиглаад, хаана очих, ямар замаар явахыг олж будна. - Өмнөх цагуудад танилцсан сургуулийн орчны бодит зургийг ажиглан ярилцана. (4)	- Зураг дээр байгаа хүмүүсийн хувцас/гартаа барьсан зүйл/эргэн тойронд нь байгаа эд зүйлсийг ажиглаарай. - Юу хийдэг хүмүүс вэ? Чи яагаад тэгж бодсон бэ? - Хэн гэж дуудах вэ? - Хүү/Охин ямар хувцастай байна вэ? - Тэр хаана очих бол? Аль замаар явбал зөв газраа очих вэ? - Өнөөдөр шинээр юу мэдэж авсан бэ? - Чамд юу хамгийн их таалагдсан бэ? - Сургуульд ирсэн анхны өдөр ямар санагдсан бэ?

Анхаарах зүйл:

- Энэ өдрийн үйл ажиллагаа нь сургалтын хөтөлбөрт туссан орчноо ажиглах, таних, ялгах, зураг болон тэмдэгт мэдээллийг ойлгох, өөрийн хэрэгцээг илэрхийлэх, өдөр тутмын зөв дадлыг хэрэгжүүлэх зэрэг суралцахуйн үр дүн, чадварыг дэмжих боломжтой. Гэхдээ эдгээрийг тухайн өдөр заавал бүрэн эзэмшүүлэх зорилго болгон тавихгүй, дасан зохицох үйл ажиллагааны явцад дэмжинэ.

- Сургуультай танилцах аяллын маршрут, хугацаа, сурагчдын тоо, багш болон дэмжлэг үзүүлэх ажилтны хуваарилалтыг сургуулийн түвшинд урьдчилан төлөвлөж, аюулгүй байдлыг хангана. Танилцах аялалд хөгжим, биеийн тамир болон мэргэжлийн багш нар ангийн багшид дэмжлэг үзүүлж, хамт явна.
- Сурагчид сургуулийн орчинд анх удаа зорчиж байж болох тул нэг дор олон өрөө, ажилтан, дүрэм танилцуулахгүй. Өдөр тутам хамгийн түрүүнд хэрэглэх анги, ариун цэврийн өрөө, хооллох газар, эмчийн өрөө, орох-гарах хэсгийг нэн тэргүүнд сонгоно.
- Сурагч тэмдэг, тэмдэглэгээг танихгүй байх, буруу хэлэх, ойлгохгүй үед зураг, тэмдэг, орчны баримжааг дахин ажиглуулж, өөрөө зөв шийдэл олоход нь дэмжлэг үзүүлнэ.
- Өдрийн турш сурагчийн сэтгэл хөдлөлийг ажиглаж, айдас, түгшүүр, ядрал илэрвэл богино хугацаанд амрах, багштайгаа хамт явах, танил орчинд түр саатах боломж олгоно.
- I ангийн математикийн 1.2б-д туссан орон зай, байршлыг тодорхойлох чадварыг сургуулийн өрөө тасалгаа, маршрут, тэмдэглэгээг бодитоор ажиглаж, олох үйл ажиллагаатай уялдуулан хэрэгжүүлнэ. Мөн зураг, тэмдэглэгээг ажиглан ярилцах явцад монгол хэлний сонсох, ярих чадвар болон харилцах, суралцахуйд суралцах чадамжийг дэмжих боломжтой.

- Анги танхимын хаалга, цонх, тавиур зэрэг сургуулийн орчинд байдаг танил зүйлсийнх нь талаар ярилцаж, дараагийн харилцаа эерэг, айдасгүй үргэлжлэх эхлэлийг тавина.

МИНИЙ СУРГУУЛЬ

Сургуультайгаа танилцаарай.

Сургуультайгаа танилцах аяллын зорилго, аялах үед баримтлах дэг, анхаарах зүйлийн талаар зураг тулгуурлан ярилцана.

✓ Ариун цэврийн өрөөг олоорой.

4

Сургуультайгаа танилцах аяллын дараа энэ дасгалыг ажиллана.

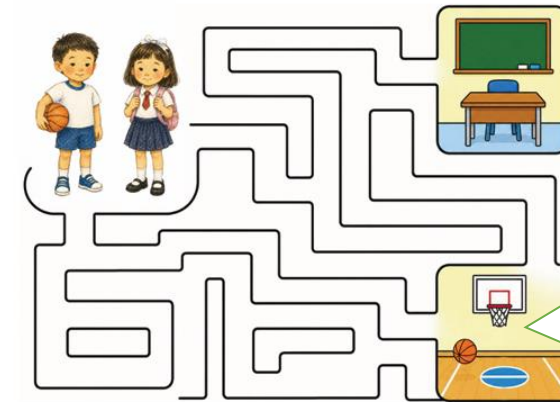
- Зураг дээрх анги, танхимыг нэрлэж, зориулалтын тухай ярилцана.

- Зураг дээр ариун цэврийн өрөөг олж будаж/тэмдэглээд, хаана байсан, яаж очих талаар ярилцана.

Сургуульд ажилладаг хүмүүсийн талаар ярилцаарай.

Хүүхдүүдийн явах замыг олж, зураарай.

Сургуульд ажилладаг хүмүүсийн зургийг ажиглуулж, багшаас өөр эмч, тогооч, үйлчлэгч зэрэг хүмүүс ажилладаг болохыг ярилцана.

- Хүүхдүүдийн өмссөн хувцсыг ажиглаад, хаана очих, ямар замаар явахыг олж, өнгийн харандаагаар дүүргэж будна.

(3)

СЭДЭВ 2. БИ ХЭНЭЭС ТУСЛАМЖ ХҮСЭХ ВЭ?

Өдрийн зорилго: Сургууль дээр ямар нөхцөлд, хэнд хандаж, хэрхэн тусламж хүсэж болохыг бодит жишээ, дүрд тоглох, зураг ажиглаж тайлбарлах аргаар мэднэ.

Хэрэглэгдэхүүн: Ажил мэргэжлийн зурагт карт (1); Зурагт карт(2)

Цаг	Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа	Чиглүүлэх асуулт (жишээ)
I	Сургуулийн ажилтнуудыг танья. - Багш сурагчдаа сургуулийн гадна угтан авч, анги руу дагуулан явахдаа үйлчлэгч, жижүүр, бусад багш нар гэх мэт замд таарсан ажилтнуудыг танилцуулж, хэн ямар ажил хийдэг тухай товч тайлбарлана. (Сургууль энэ үйл ажиллагааг зохион байгуулалттайгаар хийж болно) - Ажил мэргэжлийн зурагт карт (1) ашиглан “Би хэн бэ?” тоглоом тоглоно.	- Энэ хүн хэн бэ? - Тэр хаана ажилладаг вэ? - Юу хийдэг вэ? - Яаж таньсан байна бэ?
II	*Хэнээс ямар тусламж авах боломжтойг ярилцаарай. - Зургийг ажиглаад, ангиа олохгүй, ариун цэврийн өрөө орох хэрэгтэй байгаа, хөлөө гэмтээсэн, ус асгасан үед хэнд хандаж, хэрхэн тусламж хүсэж болохыг ярилцана. Боломжит хувилбаруудаас хамгийн оновчтой хувилбарыг сонгож харгалзуулна. - Дээрх жишээнээс гадна тохиолдож болох өөр нөхцөлүүдээр дүрд тоглох. (2)	- Энэ хүүхдэд юу хэрэгтэй байна вэ? - Хэрэв чамд ийм зүйл тохиолдвол хэнд хандах вэ? Яаж тусламж хүсэх вэ? - Хэн нэгэнд ийм зүйл тохиолдсон бол чи яаж туслах вэ?
III	Үдийн хоол (тусламж хүсэх). - Хооллох үеэр ангид/цайны газарт хэнээс, хэрхэн тусламж хүсэх, тусалсан хүнд хэрхэн талархсанаа илэрхийлэх талаар нийтлэг тохиолддог үйл явдалд тулгуурлан ярилцана. Зурагт карт ашиглаж болно. (2)	- Тусламж хэрэгтэй байгаагаа хэрхэн илэрхийлэх вэ? - Тусалсны хариуд юу гэж хэлэх вэ?
IV	*Хүүхэд бүрд хэн хэн тусалж чадахыг тохируулан холбоорой. - Зургийг ажиглаад ганцаардсан, үзгээ мартсан, хичээлээ ойлгохгүй байгаа, ангиа олохгүй байгаа хүүхдүүд хэнд хандаж болох талаар ярилцаж, тохирох зурагтай холбоно. (боломжит бүх хувилбарыг холбох) *Хүүхдүүд тусалж чадах хүндээ хандсан уу? - Зургийг ажиглаад тогооч ба хүүхдийн хооронд ямар яриа өрнөсөн байж болохыг таамаглан ярилцаарай. Охин/Хүү зөв хүндээ хандаж чадсан уу?	- Хүүхэд бүрд хэн тусалж чадах вэ? - Охин/Хүү тогоочоос ямар тусламж хүссэн бол? - Охин/Хүү зөв хүндээ хандаж чадсан уу?

Анхаарах зүйл

- Тусламж хүсэхийг бие даах чадваргүй гэж үнэлэхгүй; хэрэгцээгээ зөв илэрхийлэх чухал чадвар гэж бататгана.
- Тусламж хэрэгтэй нөхцөлийг таних, тохирох хүнээ сонгох, хэрэгцээгээ үг, дохио, хөдөлгөөнөөр илэрхийлэх, талархах үйлээр I ангийн монгол хэлний сонсох, ярих чадвар болон нийгмийн ухааны сургуулийн орчин дахь харилцаатай холбоотой үр дүнг үйл ажиллагаатай уялдуулан хэрэгжүүлнэ. Үүний зэрэгцээ харилцах, шүүн тунгаах, нийгэм-сэтгэл хөдлөлийн чадамжийг дэмжинэ.

Зургийг ажиглаад, ангиа олохгүй, ариун цэврийн өрөө орох хэрэгтэй байгаа, хөлөө гэмтээсэн, ус асгасан үед хэнд хандаж, хэрхэн тусламж хүсэж болохыг ярилцана.

БИ ХЭНЭЭС ТУСЛАМЖ ХҮСЭХ ВЭ?

Хэнээс ямар тусламж авах боломжтойг ярилцаарай.

6

Боломжит хувилбаруудаас хамгийн оновчтой хувилбарыг сонгож харгалзуулна. Дээрх жишээнээс гадна тохиолдож болох өөр нөхцөлүүдээр дүрд тоглох.

Хүүхэд бүрд хэн хэн тусалж чадахыг холбоорой

Хүүхдүүд тусалж чадах хүндээ хандсан уу?

7

Дээд хэсэгт буй ганцаардсан хүү, үзгээ мартсан охин, ойлгохгүй байгаа хүү, ангиа олохгүй байгаа зэрэг хүүхдийн нөхцөлүүдийг ярилцаж, дараагийн хэсэгт байгаа туслах хүмүүстэй харгалзуулна. Хэрхэн харгалзуулснаа тайлбарлан ярилцана.

Хүүхдүүдийн хэн нь зөв хүнд хандсан болохыг ярилцаж, сургуулийн бодит боломжтой холбон тайлбарлана. Гол нь тусламж хүсэх энгийн хэллэг хэрэглэнэ.

(2)

СЭДЭВ 3. МАНАЙ АНГИ

Өдрийн зорилго: Анги доторх эд зүйл, хэрэглэгдэхүүний нэр, зориулалт, байрлалыг таньж, хэрэгтэй зүйлээ авч ашиглах, хэрэглэсний дараа тогтсон байранд нь буцаан тавих, ширээ орчмоо цэгцлэх үйлийг бодитоор туршина.

Хэрэглэгдэхүүн: Эд зүйлсийн зурагт картууд (1); ширээгээ цэгцлэх дэгийг харуулах зурагт карт (2);

Цаг	Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа	Чиглүүлэх асуулт (жишээ)
I	Сониуч галт тэрэг Хувилбар 1. Ангитай танилцах аялал. Багш галт тэрэгний толгой хэсэг болж сурагчдыг чиглүүлэн, анги доторх эд зүйлс, тэдгээрийн нэр, зориулалт, байршилтай танилцана. Шаардлагатай бол бусад багш нарын тусламжтайгаар хэд хэдэн групп болгон хувааж болно. *Хувилбар 2. Ангидаа байгаа эд юмсыг ажиглаад, ярилцаарай. Зургийг ажиглаад анги доторх эд зүйлс, тэдгээрийн нэр, зориулалт, байршлын талаар ярилцана. Зураг дээрх зүйлс ангид байна уу? Хэрэв байгаа бол хаана байна? гэсэн асуултаар харьцуулж ярилцан, хаана байгааг нь заалгана. (1)	- Энэ юу вэ? - Юунд хэрэглэдэг вэ? - Манай ангид хаана байна вэ? - Эд зүйлсийн байршлыг өөрчилж болох уу? Яагаад?
II	*Ангидаа байгаа эд юмсыг олж, будаарай. - Сурагч зургаас ангид байгаа зүйлсийг сонгон будна. - Будсан зүйлээ хаана байгааг зааж, хосоор ярилцана.	- Чи юуг будсан бэ? - Ангийн хаана байна вэ? - Юунд хэрэглэдэг вэ? - Яагаад будсан/будаагүй вэ?
III	Үдийн хоол (Хооллох үеийн дэг - Ширээгээ цэгцлэх) - Үдийн хоолонд орохын өмнө “Ширээгээ цэгцлэх дэгийг харуулах зурагт карт” (2)-ыг харуулж, ярилцана. 1. Ширээн дээрх хичээлийн хэрэгслээ хураана. 2. Гараа угаана. 3. Үдийн цайны алчуураа дэлгэнэ. 4. Хоолны хэрэгслээ цүнх/уутнаасаа гаргаж тавина. - Үдийн хоолоо иднэ.	- Хооллохын өмнө эхлээд гараа угаах уу? Эсвэл ширээгээ цэгцлэх үү? Яагаад? - Хоол идэхийн өмнө яагаад гараа угаах хэрэгтэй вэ? - Дэгийн дагуу ширээгээ цэгцлэхэд чамд тусламж хэрэгтэй юу? Ямар тусламж хэрэгтэй вэ? Хэнээс тусламж хүсэх вэ?

IV	Юуны байршил өөрчлөгдсөн бэ? - Багш хогийн сав, шохой/самбарын үзэг, үзгийн сав зэрэг хэд хэдэн зүйлийн байршлыг урьдчилан сольж, өөр газар тавьсан байна. - Ангид байгаа эд зүйлсийг ажиглаарай. Өөрчлөгдсөн зүйл байна уу? Юуны байршил өөрчлөгдсөн байна вэ? Байршил нь өөрчлөгдсөн зүйлсийг нэрлээрэй. Хаана байх ёстой вэ? гэх мэт асуултаар чиглүүлж, зөв байршилд нь байршуулахыг сурагчдаас хүснэ. Сурагчид хосоор ажиллана. *Тохирох байршилтай нь холбоорой. Ном, дэвтэр, алчуур, цэцэг зэрэг зүйлсийг ангийн тохирох байрлалтай нь холбоно. Холбохын өмнө эд зүйл бүрийг нэрлэж, хаана байрлахыг ярилцана.	- Юу өөрчлөгдсөн байна вэ? - Аль зүйлийн байршил солигдсон бэ? - Одоо хаана байна? - Хаана байх ёстой вэ? - Яагаад тогтсон байранд нь тавих хэрэгтэй вэ? - Бүх зүйл байрандаа орсон эсэхийг яаж шалгах вэ?
V	*Зураасны дагуу тодруулан зураарай. - Тасархай зураасыг ажиглаж, харандаагаа өөрт эвтэйхэн барин зураасны дагуу дагуулж зурна. - Багш шаардлагатай сурагчид эхлэх цэгийг заах, хөдөлгөөнийг загварчлан үзүүлэх, нэмэлт хугацаа өгөх зэргээр дэмжлэг үзүүлнэ. Цэгцэлье, хураая - Хэрэглэсэн хичээлийн хэрэгслээ үзгийн сав, цүнх болон тогтсон байранд нь хураана. - Ширээ, ойр орчмоо ажиглаж, байгаа хогийг зориулалтын саванд хийнэ. - Бүх зүйл байрандаа орсон эсэхийг хамтдаа шалгана.	- Зураасыг хаанаас эхлэх вэ? - Хэрэглэсэн зүйлээ хаана хураах вэ? - Ширээ, ойр орчмоо яаж цэгцлэх вэ? - Бүх зүйл байрандаа байгаа эсэхийг яаж мэдэх вэ?

Анхаарах зүйл:

- Зурагт байгаа эд зүйлсийг ангийн бодит орчинтой заавал холбон ажиглуулна.
- Нэр, зориулалт, байрлалыг багш шууд хэлэхээс илүү ажиглуулах, асуух, сонголт өгөх замаар өөрөөр нь олуулна.
- Авах → хэрэглэх → байранд нь буцаах → цэгцлэх үйлийг бодитоор хийлгэж, өдөр бүр давтана.
- Байршил өөрчлөхдөө зөвхөн хүүхэд аюулгүй авч, зөөж болох хөнгөн эд зүйл сонгоно.
- Даалгаврын тоо, хугацаа, дэмжлэгийг сурагчийн хэрэгцээ, оролцоонд тохируулна.
- Хосын ажилд хоёр сурагч хоёуланд нь ажиглах, нэрлэх, байрлуулах, тайлбарлах боломж олгоно.
- Үдийн хоолны үед зурагт картын ярилцлагыг богино байлгаж, үндсэн хугацааг бодит хооллох үйл ажиллагаанд зарцуулна.
- Зураас дагуулан зурахыг “цэвэр бичих” шалгалт болгохгүй; харандаа барих, чиглэл дагах, анхаарлаа төвлөрүүлэхэд дэмжлэг болгон ашиглана.
- Ангийн эд зүйлсийн нэр, зориулалт, байрлалыг ажиглах, байршлын өөрчлөлтийг таних, хэрэглэснээ байранд нь буцаах үйлээр математикийн 1.2б-д туссан байршил, чиглэлийн агуулгыг үйл ажиллагаанд шингээж хэрэгжүүлж болно. Хосоор ажиглах, нэрлэх, тайлбарлах явцад Монгол хэлний ярих чадвар болон хамтран ажиллах, суралцахууд суралцах чадамжийг дэмжинэ.

МАНАЙ АНГИ

Ангидаа байгаа эд юмсыг ажиглаад, ярилцаарай.

✓ Ангид байдаг эд юмсыг олж, будаарай.

Зурагт тулгуурлан
эсвэл сониуч галт
тэрэг аялалаас
сонгон ангид
байдаг эд
зүйлсийг нэрлэх,
тэдгээрийн
зориулалтыг
мэднэ.

Өгсөн
зургуудаас
өөрийн ангид
байгаа эд
зүйлсийг
сонгож будна.
Булсанаа

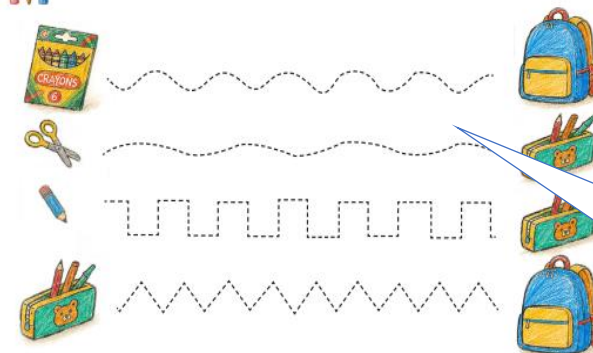
Тохирох байрлалтай нь холбоорой.

4-р цагийн үйл
ажиллагааны
дараа энэ
даалгаврыг
ажиллана.

Зураг дээрх
зүйлсийг нэрлэнэ.
Ном, дэвтэр бал,
самбарын алчуур,
цэцэг хаана байдаг
талаар ярилцаж,
тохирох зурагтай нь
холбоно.

Зураасны дагуу тодруулан зураарай.

Тасархай зураасны
дагуу хичээнгүй
тодруулан зурна.

(1)

(2)

**1. Хичээлийн
хэрэгслээ хураана**

2. Гарaa угаана

**3. Үдийн цайны
алчуураа дэлгэнэ**

**4. Хоолны хэрэгслээ
цунх, уутнаасаа
гаргаж тавина**

СЭДЭВ 4. БИ СУРГУУЛЬДАА ИРЛЭЭ

Өдрийн зорилго: Сурагч сургуульд ирэх үеийн мэдрэмжээ таньж, өөрийн боломжит хэлбэрээр илэрхийлнэ. Сургуульд ирэх зам, хэнтэй ирсэн, ямар мэдрэмж төрсөн, тайвшрах энгийн аргыг зураг, ярилцлага, хөдөлгөөнөөр туршина.

Хэрэглэгдэхүүн: Мэдрэмжийн карт (1); “Хооллох үеийн дэг” зурагт карт (2);

Цаг	Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа	Чиглүүлэх асуулт (жишээ)
I	*Чамд сурагч болох ямар санагдаж байна вэ? Тохирох зургийг сонгоорой. (Мэдрэмжээ таних, хуваалцах дасгал) - Багш өөрийн нүүрний хувирал, биеийн хөдөлгөөнөөр 2–3 өөр мэдрэмжийг үг хэлэлгүй үзүүлж, сурагчдаар ямар мэдрэмж байж болохыг таамаглуулна. Нүүрний хувирал, биеийн хөдөлгөөнөөс хүний мэдрэмжийг таамаглаж болох талаар товч ярилцана. - Сурагчид 4 ялгаатай нүүрний хувирлыг ажиглаж, зураг дээрх хүүхэд ямар байж болохыг ярилцана. Багш “Яагаад ингэж бодов?”, “Өөрөөр юу гэж хэлж болох вэ?” гэсэн асуултаар чиглүүлнэ. - Сургуульд анх ирсэн болон эхний өдрүүдэд өөрт төрсөн мэдрэмжээ эргэн санаж, өөрийн мэдрэмжтэй ойр зургийг сонгон будаж эсвэл тэмдэглэнэ. Нэгээс олон мэдрэмж төрсөн бол хэд хэдэн зураг сонгож болно. - Сурагч өөрийн сонгосон зургаа хостойгоо хүсвэл хуваалцана. Үгээр ярихад хүндрэлтэй бол зураг заах, нүүрний хувирал, дохио, хөдөлгөөнөөр илэрхийлж болно. - Мэдрэмжийн карт (1)-аас сонгон тухайн мэдрэмжийг нүүрний хувирал, гар болон биеийн хөдөлгөөнөөр үггүй илэрхийлэх тоглоом тоглоно. Бусад сурагч ямар мэдрэмж байж болохыг таамаглана. - Төгсгөлд “Эхний өдөр ямар байсан бэ? Өнөөдөр ямар байна?” гэж эргэн харж, мэдрэмж хүн бүрд өөр бөгөөд цаг хугацааны явцад өөрчлөгдөж болдог гэсэн санаагаар дүгнэнэ.	- Энэ хүүхэд ямар байгаа юм шиг харагдаж байна? Юунаас нь ингэж бодов? - Баяртай/санаа зовсон/айсан үед нүүр, бие маань яаж өөрчлөгдөж болох вэ? - Сургуульд анх ирэхэд чамд ямар байсан бэ? - Аль зураг чиний мэдрэмжтэй хамгийн ойр байна? Өөр нэг зураг бас тохирч байна уу? - Эхний өдөр болон өнөөдрийн мэдрэмж ижил байна уу, өөр байна уу? - Мэдрэмжээ үггүйгээр яаж илэрхийлж болох вэ? - Санаа зовсон эсвэл айсан үедээ хэнд хэлж, тусламж хүсэж болох вэ?
II	*Чи сургуульдаа хэрхэн, хэнтэй ирсэн бэ? - Сурагчид өнөөдөр сургуульдаа хэнтэй, хэрхэн ирснээ хостойгоо ярилцана. Жишээлбэл: аав, ээж, эмээ, өвөө, ах, эгчтэйгээ; явган, машинаар, сургуулийн автобусаар гэх мэт. - Зургийг ажиглаж, өөрийн сургуульдаа ирсэнтэй тохирох/хамгийн ойролцоо зургийг сонгон харгалзах дугуйг өөрийн дуртай өнгөөр будна. - Багш сурагчдын хариултыг сонсож, “Сургуульдаа аюулгүй ирэхэд бид юуг анхаарах вэ?” гэсэн асуултаар ярилцлагыг аюулгүй зорчих дадалтай холбоно.	- Чи өнөөдөр сургуульдаа хэнтэй ирсэн бэ? - Чи сургуульдаа яаж ирсэн бэ? - Замдаа юу (замын тэмдэг, амьтан, байшин, барилга, эд зүйлс) харсан бэ? - Сургуульдаа ирэхдээ хаагуур ордог вэ? - Зам хөндлөн гарахдаа юуг анхаарах вэ? - Машинаар/автобусаар ирвэл хаана буух нь аюулгүй вэ?

	- Сургуулийн бодит орчинд тохируулан орох-гарах хаалга, явган хүний гарц, автобусны зогсоол, авто зогсоол, замын тэмдэг, гэрлэн дохио, сургуулийн жижүүр зэргийг зураг, бодит жишээгээр сануулна. - Суралцагчид том хүнтэй, тодорхой маршрутаар зорчих, зөв гарц ашиглах, зам хөндлөн гарахдаа зогсож ажиглах, сургуульдаа ирсэн/явах гэж байгаагаа багшдаа заавал мэдэгдэх зэрэг 2–3 энгийн дүрмийг ярилцана. - Төгсгөлд нь сурагч бүр “Би сургуульдаа ирэхдээ ...-г анхаарна” гэсэн нэг санааг үгээр хэлэх, зураг заах эсвэл дохиогоор илэрхийлж болно.	- Сургуульдаа ирсэн гэдгээ хэнд мэдэгдэх вэ? - Тарахад хэнийг хүлээх вэ? - Хэрэв төөрвөл эсвэл эргэлзвэл хэнээс тусламж хүсэх вэ? - Аюулгүй ирэхэд хамгийн чухал нэг зүйл юу вэ?
III	Үдийн хоол (Хооллох үеийн дэг) - Сурагчийн дэвтрийн 11-р нүүрний гар угаах зургийг ажиглуулж, хооллохын өмнө болон ариун цэврийн өрөө хэрэглэсний дараа гараа угаах шаардлагатайг сэргээн сануулна. - “Хооллох үеийн дэг”-ийг харуулсан зурагт карт (2)-ыг ажиглуулж, зургуудыг зөв дараалалд оруулан ярилцана. 1. Ширээгээ цэгцэлж, хоолны хэрэгслээ гаргаж бэлдэнэ. 2. Гараа угаана. 3. Хоол тарааж байх үед байрандаа тайван сууж, ээлжээ хүлээнэ. 4. Хоолоо авахдаа багш, тогооч болон тусалсан хүнд талархсанаа илэрхийлнэ. 5. Хооллож дууссаны дараа хоолны хэрэгслээ зохих газарт байрлуулж, ширээ, ойр орчмоо цэгцэлнэ. - Үдийн хоолоо иднэ. - Дээрх дэгийг өдөр бүр давтан хэрэгжүүлж, хэвшил болгоно.	- Гараа хэзээ угаах вэ? - Хооллохын өмнө эхлээд юу хийх вэ? - Хоол тарааж байхад яагаад байрандаа тайван суух хэрэгтэй вэ? - Хоолоо авахдаа, дараа нь хэрхэн талархах вэ? - Хоолны дараа хоолны хэрэгслээ хаана тавих вэ? - Хооллож дууссаны дараа ширээ, ойр орчмоо яаж цэгцлэх вэ?
IV	*Сургууль чамд ямар санагдсан бэ? Зургуудыг ажиглаж, зураг бүрд хэн, хаана, юу хийж байгааг хосоор ярилцана. - Сурагч өөрийн сургууль дээр хийсэн зүйлтэй ижил эсвэл өөрт хамгийн ойр санагдсан зургийг сонгож, “Чамд юу хамгийн их таалагдсан бэ?”, “Яагаад?” гэсэн асуултаар өөрийн туршлага, сэтгэгдлээ найзтайгаа хуваалцана. - Хариулахыг хүссэн сурагч сонгосон зураг болон өөрийн сэтгэгдлээ ангийнхандаа хуваалцана. Багш “Хаана?”, “Хэнтэй?”, “Юу хийсэн?”, “Ямар санагдсан?” зэрэг богино, дөхүүлэх асуултаар санаагаа илүү тодорхой илэрхийлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ. - Сурагчийн хариултыг заавал бүтэн өгүүлбэрээр шаардахгүй. Ярих, зураг заах, нүүрний хувирал, дохио, хөдөлгөөн зэрэг өөрт тохирох хэлбэрээр санаа, сэтгэгдлээ илэрхийлэх боломж олгоно. - Ярилцах явцад “Сургууль дээр надад таалагдсан зүйл...”, “Би ... хийх дуртай байсан”, “Надад ... тусалсан” гэх мэт энгийн эхлэл өгч, суралцагчийн яриаг дэмжинэ.	- Зураг дээр хэн, юу хийж байна вэ? - Аль зураг чиний хийсэн зүйлтэй адил байна вэ? - Сургууль дээр чамд юу хамгийн их таалагдсан бэ? - Яагаад тэр зүйл чамд таалагдсан бэ? - Сургуульд байхад чамд ямар санагддаг бэ? - Чи хэнтэй хамт юу хийсэн бэ? - Чамд хэн нэгэн тусалсан уу? Хэн тусалсан бэ? - Чамд тусалсан хүнд юу гэж хэлж болох вэ?

	- Сурагчдын анхаарал сарних, бие нь чилэх, сандарч түгших, тайван бус болох зэрэг шаардлагатай/тохиромжтой үед 11-р нүүрний доод хэсгийн гурвалжин зурлагыг дагуулан зуруулах, удаан амьсгаа авах–гаргах, гараа өвдөг дээрээ тавих, 1–3 хүртэл нам дуугаар тоолох зэрэг богино тайвшрах дасгал хийлгэнэ. Тайвшрах дасгалыг бусад үед ч хэрэгцээнд тохируулан ашиглаж болно. - Тайвшрах дасгал нь өөрийгөө тайвшруулж, дараагийн үйл ажиллагаанд оролцоход өөртөө туслах нэг арга болохыг суралцагчдад энгийнээр ойлгуулна.	- Сургууль дээр юуг дахин хийхийг хүсэж байна вэ?
--	---	---

Анхаарах зүйл:

- Сурагчийн мэдрэмжийг зөв/буруу, сайн/муу гэж үнэлэхгүй, илэрхийлэх хэлбэрийг нь хүндэтгэнэ.
- Сурагчийг заавал яриулахгүй, зураг заах, будах, дохио, хөдөлгөөнөөр илэрхийлэх боломж олгоно.
- Сургуульдаа ирэх, буцах аюулгүй байдлын зөвлөмжийг сургуулийн бодит орчин, маршрутад тохируулна.
- Хооллох үеийн дэг, зурагт картыг сургуулийн зохион байгуулалттай нийцүүлэн хувиргаж хэрэглэнэ.
- Үдийн хоолны 35 минутын үндсэн хугацааг бодит хооллох үйл ажиллагаанд зарцуулж, зурагт картын ярилцлагыг аль болох богино байлгана.
- Тайвшрах дасгалыг шаардлагатай, тохиромжтой үед богино хугацаагаар хийлгэнэ.
- Сурагчийн дэвтрийн зургийг бодит туршлагатай холбон ярилцах, сонгох, бататгах хэрэглэгдэхүүн болгон ашиглана.
- Өөрийн мэдрэмжийг таних, илэрхийлэх, сургуульд ирэх зам, аюулгүй зорчих байдлыг ярилцах үйлээр I ангийн нийгмийн ухаан, эрүүл мэндийн хөтөлбөрт туссан өөрийгөө таних, аюулгүй байдлаа хангахтай холбоотой чадвар, үр дүнг үйл ажиллагаанд шингээж хэрэгжүүлнэ. Мөн харилцах, нийгэм-сэтгэл хөдлөлийн хөгжил, суралцахуйд суралцах чадамжийг дэмжинэ.

БИ СУРГУУЛЬДАА ИРЛЭЭ

Чамд сурагч болох ямар санагдаж байна вэ? Тохирох зургаас сонгоорой.

Чи сургуульдаа хэрхэн, яаж ирсэн бэ?

10

- Хүүхэд бүрийн зургийг ажиглаад, ямар мэдрэмжтэй байгаа тухай таамаглан ярилцана.

- Нүүрний хувирлаар ямар мэдрэмжтэй байгааг таамаглаж болдог тухай ярилцана.
- Хамгийн эхний өдрийн мэдрэмжээ зургаас сонголт хийж, тэмдэглэнэ.

Сургуульдаа хэрхэн ирж буй зургуудыг ажиглаж, сурагч өөрийн туршлагатай холбож сонгож, тайлбарлана.

Багш зургийг бодит үйлтэй холбож, тайлбарлаж ярилцахад асуулт даалгавраа чиглүүлнэ.

Сургууль чамд ямар санагдсан бэ?

Гараа угаагаарай.

Гар угаах үйлийг дадал болгоход чиглүүлж, бие даан гүйцэтгэх боломж олгоорой.

11

Амьсгалаа гаргах, тайвшрах заавар чиглүүлэг өгч зураасыг давхарлан зуруулна.

(1)

(2)

ХООЛЛОХ ҮЕИЙН ДЭГ

1

1. Ширээгээ цэгцэлж, хоолны хэрэгслээ гаргаж бэлдэнэ.

2

2. Гараа угаана.

3

3. Хоол тарааж байх үед байрандаа тайван сууж, ээлжээ хүлээнэ.

4

4. Хоолоо авахдаа талархсанаа илэрхийлнэ.

5

5. Хооллож дууссаны дараа хоолны хэрэгслээ зохих газарт байрлуулж, ширээ, ойр орчмоо цэгцэлнэ.

26

СЭДЭВ 5. СУРГУУЛИЙН НЭГ ӨДӨР

Өдрийн зорилго: Сургуулийн нэг өдрийн үйл ажиллагааны дарааллыг зурагт тулгуурлан тайлбарлана. (Мэндлэх, хичээллэх, гараа угаах, хооллох, дараалалд зогсох, аяга тавгаа хураах гэх мэт)

Хэрэглэгдэхүүн: Хооллох үеийн зурагт карт (1); “Аяга тавгаа хураах, ширээгээ цэвэрлэх дэг”-ийн зурагт карт (2); 43-р нүүрний хайчилбар зураг (3); хайч, цавуу (4);

Цаг	Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа	Чиглүүлэх асуулт (жишээ)
I	Юу хийснээ тоочин яриарай. - Сургуульдаа ирснээс эхлэн жагсаж ангидаа орох, суудалдаа суух хүртэл юу, юу хийснээ үйл явдлын дарааллын дагуу ярилцана. - Хэн хэнтэй мэндэлснээ тоочин хэлж, тоолно. * Мэндэлж сураарай. - Мэндлэх хэлбэрийг харуулсан 3 зургийг ажиглаж, ярилцана. - Жижүүртэй, багштай, ангийнхантайгаа хэрхэн мэндлэх талаар ярилцан, гаргасан санаагаа хосоор дүрд тоглож илэрхийлнэ. (“Сайн байна уу” гэж асуух, гар даллах, толгой дохих зэрэг 2–3 хувилбарыг турших) * Гар зүгшрүүлэх даалгавар. - Зурахдаа харандаагаа зөв барьж, тасархай зураасны дагуу хичээнгүй тодруулан зурна.	- Чи хэн хэнтэй мэндэлсэн бэ? - Нийт хэдэн хүнтэй мэндэлсэн бэ? - Яаж эелдгээр мэндлэх вэ? - Зураг дээр хэн хэн мэндэлж байна вэ? - Тэд яаж мэндэлж байна вэ? - Жижүүртэй яаж мэндэлж болох вэ? - Багштайгаа яаж мэндлэх вэ? - Найзтайгаа яаж мэндлэх вэ? - “Сайн байна уу?” гэж хэлэхээс өөрөөр яаж мэндэлж болох вэ? - Аль мэндлэх хэлбэр нь чамд хамгийн эвтэйхэн санагдаж байна вэ? - Чи найзтайгаа нэг мэндлэх хэлбэрийг туршиж үзэх үү?
II	Сонсоод, үйл явдлыг үргэлжлүүлэн ярилцаарай. - Багш үлгэр, эх зохиол, дууны хэсгээс ярьж/сонсгоно. “Үйл явдал хэрхэн үргэлжлэх бол?” гэсэн асуултаар чиглүүлж, ярилцана. Жишээлбэл, “Манжин”, “Өнхрүүш”, “Арслан ба хулгана”, “Маамуу нааш ир”, “Гараа угаая” гэх мэт. *Үйл явдлыг зөв дарааллаар тайлбарлаарай. - Хооллох үеийн 4 зургийг ажиглан, үйл явдлын дараалал зөв эсэхийг ярилцана. - Багш зургуудыг самбарт байрлуулж, сурагчдаар зөв дарааллыг олуулна. (1) - Ярилцахдаа “Эхлээд, дараа нь, эцэст” гэсэн гурван холбоос үгийг ашиглаарай.	- Одоо юу болсон бэ? - Дараа нь юу болох бол? - Чи яагаад ингэж бодож байна вэ? - Хэрэв чи ... байсан бол дараа нь юу хийх байсан бэ? - Эдгээр зургаас аль нь хамгийн эхэнд байх вэ? - Дараа нь юу болох вэ? - Эцэст нь юу хийх вэ? - Энэ зураг зөв байрандаа байна уу? Яагаад? - Хэрэв энэ хоёр зургийн байрыг соливол юу өөрчлөгдөх вэ?

		- “Эхлээд..., дараа нь..., эцэст...” гэж ашиглаад бүх үйл явдлыг ярьж өгнө үү.
III	Үдийн хоол (Хооллох үеийн дэг – Хоолны хэрэгслээ хураах, ширээгээ цэвэрлэх). - Үдийн хоолонд орохын өмнө “Аяга тавгаа хураах, ширээгээ цэвэрлэх дэг”-ийн зурагт карт (2)-ыг харуулж, ярилцана. 1. Хоолны үлдэгдлээ зориулалтын саванд хийнэ. 2. Аяга, таваг, халбага, сэрээ, алчуураа уут/цүнхэнд хийнэ. 3. Ширээн дээр асгарсан болон ойр орчимд унасан хоолны үлдэгдлийг цэвэрлэнэ. 4. Гараа угаана. - Үдийн хоолоо иднэ. - Дэгийн дагуу ширээгээ цэвэрлэнэ.	Одоо дараа нь юу хийх вэ? Чи аль алхмыг өөрөө хийж чадсан бэ? Дууссаны дараа хэнд талархах вэ?
IV	* 43 дугаар нүүрний зургийг хайчилж, зөв дарааллаар наагаарай. - Хайч хэрэглэхдээ аюулгүй байдлыг сануулна. - Зургийг хайчилж 4 ширхэг карт болгон ашиглана. - Картаас сугалж, өмнөх болон дараагийн үйлийг явдлыг таамаглан ярилцана. (3) - Картыг дэвтэрт нааж, үйл явдлын дарааллыг сумаар тэмдэглэнэ.	- Зургийг ажиглаарай. Хүүхдүүд юу хийж байна вэ? - Энэ үйл явдал хэзээ болж байна гэж бодож байна? - Өмнө нь юу болсон байж болох вэ? - Дараа нь юу болох бол? - Сумаар аль зургаас аль зураг руу холбох вэ? - Хэрэв хоёр зургийн байрыг соливол дараалал зөв хэвээр байх уу? Яагаад?
V	*Хүүгийн явах замыг зураарай. - Хүү найзууд дээрээ очихын тулд яаж явах вэ? Зөв замыг олж будна. - Зам зурахдаа “баруун, зүүн, дээш, доош, тойроод” гэсэн чиглэл заасан үгсийг ашиглан ярилцах боломжийг олгоно. “Сургуулийн нэг өдөр” сэдвээр ярилцана. - Жишээлбэл: Өнөөдөр юу хийсэн бэ? Сургууль дээр ирээд юу хийсэн бэ? Юу сурч, мэдсэн бэ? Найздаа тусалсан уу? Хэн нэгнээс тусламж авсан уу? гэх мэт - (3)-г болон өмнөх өдрүүдийн хэрэглэгдэхүүнийг ашиглаж болно.	- Хүү хаашаа очих гэж байна вэ? - Хүү аль замаар явбал найзууд дээрээ очих вэ? - Эхлээд аль зүг рүү явах вэ? - Дараа нь баруун тийш үү, зүүн тийш үү? - Өнөөдөр сургууль дээр хамгийн эхлээд юу хийсэн бэ? - Дараа нь юу хийсэн бэ? - Өнөөдөр ямар шинэ зүйл мэдэж авсан бэ? - Хэн нэгэнд тусалсан уу? Хэн нэгнээс тусламж авсан уу? - Өнөөдрийн аль үйл ажиллагаа чамд хамгийн их таалагдсан бэ?

Анхаарах зүйл

- Үйл явдлын дарааллыг цээжлүүлэх бус, сурагчийн өдөр тутмын бодит үйлтэй холбон ойлгуулна.
- “Эхлээд, дараа нь, эцэст”, “өмнө, дараа” зэрэг үгийг зураг, бодит үйл дээр хэрэглүүлнэ.

- Сурагч заавал бүтэн өгүүлбэрээр яриулах албагүй; зураг заах, богино үг хэлэх, хөдөлгөөнөөр үзүүлэх боломж олгоно.
- Зурагт карт, дэвтрийг зөв хариу олох хэрэгсэл бус, ажиглах, ярилцах, дараалуулах хэрэглэгдэхүүн болгон ашиглана.
- Хооллох, гараа угаах, хураах дэгийг өдөр тутмын бодит үйл ажиллагаанд давтан хэвшүүлнэ.
- Хайч хэрэглэхдээ аюулгүй ажиллагааг сануулна.
- Багш зөв/бурууг шууд хэлэхээс өмнө “Яагаад?”, “Дараа нь юу болох вэ?” гэж өөрөөр нь тайлбарлуулна.
- Өдөр тутмын үйл явдлыг дараалуулах, “эхлээд, дараа нь, эцэст” гэж тайлбарлах, маршрут олох үйлээр I ангийн математикийн үйлдлийн дараалал, орон зай, чиглэлтэй холбоотой агуулга болон монгол хэлний сонсож ойлгох, дарааллаар ярих чадварыг үйл ажиллагаатай уялдуулан хэрэгжүүлнэ. Мөн шүүн тунгаах, суралцахууд суралцах, харилцах чадамжийг дэмжинэ.

Багш мэндлэх хэлбэр, дарааллын үгсийг загварчилна. Сургууль дээр ирэхдээ мэндлэх үйл хийж буй эсэхийг тэмдэглэн гэр бүлийнхэнд нь чиглүүлэг өгч хамтран ажиллаж болно.

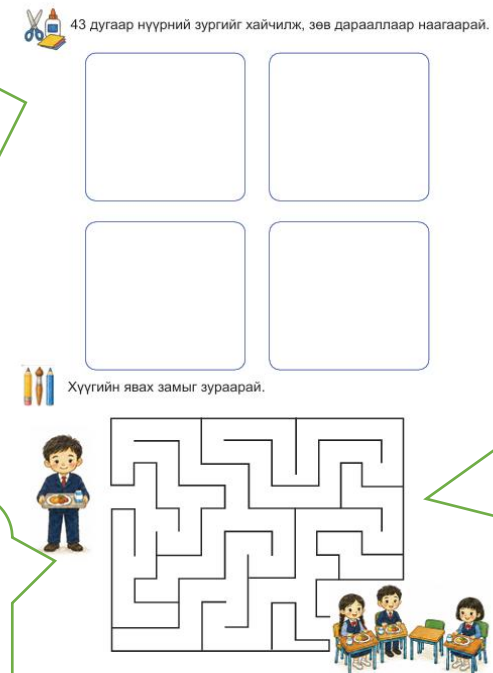
Сурагчийг зураг сонгож, “эхлээд–дараа нь–эцэст” гэж тайлбарлаж, өдөр тутмын дэгийн дарааллыг ойлгоход чиглүүлнэ.

12

Багш хайч зөв ашиглах, аюулгүй хэрэглэхийг сануулж, дарааллын дагуу байрлуулж, ярилцах, нааж эвлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

Сурагчийг зам зурахдаа чиглэлийн үг хэрэглүүлнэ. Дараалал ба маршрутыг зурагт тулгуурлан сонгоно.

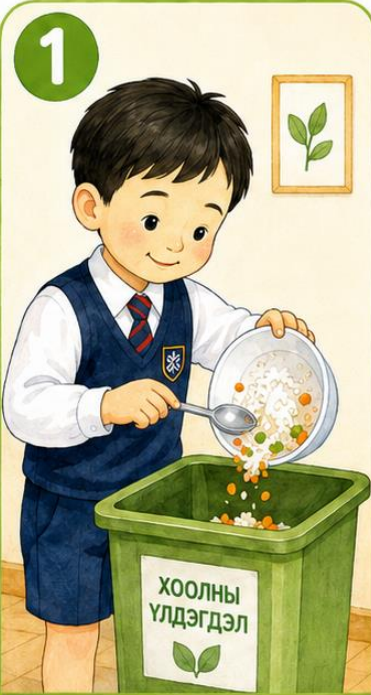

13

Будахдаа шугам давуулахгүй будах, харандаагаа зөв барихад нь багш дэмжлэг үзүүлнэ.

(2)

АЯГА ТАВГАА ХУРААХ, ШИРЭЭГЭЭ ЦЭВЭРЛЭХ ДЭГ

1. Хоолны үлдэгдлээ зориулалтын саванд хийнэ.

2. Аяга, таваг, халбага, сэрээ, алчуураа уут/цүнхэнд хийнэ.

3. Ширээн дээр асгарсан болон ойр орчимд унасан хоолны үлдэгдлийг цэвэрлэнэ.

4. Гараа угаана.